

מחקר לבחינת אפקטיביות הטבות המס בענף הפנסיה בישראל מציע:

המדינה תפתח קופות חיסכון לפנסיה המיועדות לכל העובדים, במקום הטבות מס שנהנים מהן רק משלמי המסים

עורכי המחקר שנהב מלול, אילנית גביוס ורמי יוסף מהמרכז לפנסיה, ביטוח ואוריינות פיננסית באוניברסיטת בן גוריון מציינים כי חוסר השוויוניות המובנה של מנגנון הטבות המס מחריף הלכה למעשה את הפערים בין המעמדות • "המנגנון המוצע לא יפגע בתקציב המדינה מצד אחד, ויטיב באופן שוויוני עם כל רובדי האוכלוסייה מהצד האחר, ואף יגדיל את סכום הפנסיה המתקבלת בעת פרישה"

מאת אילן פיש, מערכת עדיף

אינו מגיע כלל לחלק משמעותי מן האוכלוסייה, אותו חלק שתלוי יותר בפנסיה לקיום ראוי לעת פרישה וזקנה".

המחקר בחן במדגם אקראי של כ-733 אלף שכירים לאורך תקופה של 7 שנים החל מכניסתו של חוק פנסיית חובה לשכירים בישראל לתוקפו ועד 2014, את שיעור העובדים במשק שאינו נהנה מהטבות המס הניתנות בעבור הפרשות לפנסיה. הדגימה בכל אחת מהשנים כללה 49% נשים ו-51% גברים, טווח הגילים נע בין 15 ל-99 ומרוכז ברובו סביב גילאי 30.

התוצאה שהתקבלה היא כי שיעור זה עומד על כ-50%. בנוסף, נמצא כי שכחות ניצול הטבות המס גבוהה יותר בקרב גברים בהשוואה לנשים. על בסיס ממצאי המחקר, לפיהם מנגנון הטבות המס הפנסיוני מגדיל את פערי ההכנסה הפנויה בין עשירים ועניים ובין גברים ונשים, מציעים כותבי המחקר מנגנון חלופי שיעניק הטבות פנסיוניות לכלל אוכלוסיית העובדים במשק ויוביל להגדלת שיעור החיסכון הפנסיוני בישראל.

הטבות המס בחיסכון פנסיוני

חוק פנסיית חובה נכנס לתוקף בשנת 2008. החוק מחייב את כל הפרטים במדינה לחסוך לפנסיה. כך, הטבת המס אינה הגורם להחלטה האם לחסוך או לא, ההטבה הינה רק פיצוי על הכספים שמופחתים מהשכר לטובת הפנסיה. "המדינה החליטה להמשיך להעניק הטבות אלה על אף שהחיסכון הפך לחובה על פי חוק", מציינים החוקרים.

במחקר מוסבר כי החיסכון הפנסיוני מורכב מהפרשת העובד לפנסיה, הפרשת המעביד לפנסיה והפרשת המעביד למרכיב הפיצויים. בהתאם לכך הטבות המס הפנסיוניות נחלקות להטבות הניתנות בגין הפרשת העובד לפנסיה ולהטבות הניתנות בגין הפרשת המעביד לפנסיה ולפיצויים. הטבות המס ניתנות בשלב ההפקדה בצורה של חיסכון במס, בשלב התשואה כהפחתת המס על הרווחים ובשלב המשיכה של הפנסיה מתקבל פטור ממס עד גובה התקרה. ההטבות הניתנות:

הטבת המס בגין הפרשות העובד, מזכות אותו בהטבת מס כבר במשכורת באופן שוטף בדרך של זיכוי ובדרך של ניכוי. "זיכוי" משמעותו הפחתה מסכום מס הכנסה שישולם על ההכנסה החייבת ו"ניכוי" משמעותו הקטנה של ההכנסה החייבת במס. הטבת המס בדרך של "זיכוי" ניתנת לכל אדם החוסך לפנסיה כעצמאי או כשכיר. ההטבה הניתנת היא הקטנת סכום המס בגובה 35% מהסכום שהופרש לקופת גמל המשולמת לקצבה, ועד התקרות הקבועות

רמי יוסף

אילנית גביוס

שנהב מלול

מחקר שבדק את אפקטיביות הטבות המס בענף הפנסיה בישראל מצא בעייתיות הגלומה במנגנון לעידוד חיסכון לפנסיה (או פיצוי בגין חיסכון לפנסיה בעידן של חוק פנסיית חובה).

עורכי המחקר, **שנהב מלול, אילנית גביוס ורמי יוסף מהמרכז לפנסיה, ביטוח ואוריינות פיננסית באוניברסיטת בן גוריון בנגב**, מציינים כי בהגדרה, הטבת מס ניתנת אך ורק לפרטים חייבים במס. כך, החלק באוכלוסייה שאינו חייב במס לא זוכה להטבה ואינו מקבל עידוד לחיסכון פנסיוני. הבעיה חריפה במיוחד לאור העובדה שבעלי ההכנסות שאינם חייבים במס (משתייכים לעשירון הראשון והשני של הכנסות) מהווים חלק משמעותי מאוכלוסיית העובדים בישראל.

למתן הטבת מס אך ורק לאלה החייבים במס יש משמעות: "חוסר השוויוניות המובנה של מנגנון הטבות המס מחריף הלכה למעשה את הפערים בין המעמדות. בעלי ההכנסות הגבוהות יותר מקבלים הטבה שמתירה אותם עם הכנסה פנויה גבוהה יותר, שיכולה להיצרך בהווה או להיות מושקעת באפיקים שונים שיאפשרו אף את הגדלת רווחתם לאחר פרישה. זאת ועוד, מאחר ששכחות הגברים בקרב מקבלי ההכנסות הגבוהות יותר גבוהה מזו של הנשים, יותר גברים ופחות נשים נהנים מן ההטבה. תקציב המדינה שמיועד למטרת עידוד החיסכון לפנסיה

“עבור כמעט מחצית האוכלוסייה המרוכזת בעשירונים הנמוכים ביותר (כל העשירון הראשון וכמחצית מהעשירון השני) ואינה מגיעה לרף חבות מס על ההכנסה, הטבות המס הפנסיוניות ככלל אינן רלוונטיות ולא מנוצלות”

בחינת ניצול הטבות המס לפי עשירוני הכנסה

תוצאות המחקר מראות שניצול מלא של הטבות המס בגין הפקדות העובד ובגין הפקדות המעביד לפנסיה מתקיים החל מהעשירון השלישי ומעלה. לעומת זאת, העשירון הראשון כלל אינו נהנה מהטבות המס בגין הפקדות העובד או בגין הפקדות המעביד לפנסיה, ומספר זעום של פרטים בעשירון זה נהנה מהטבות המס בגין הפקדות המעביד בגין פיצויים (6,949 מתוך 262,774 פרטים שהם 2.6% בלבד).

מקרב העשירון השני, כ-65% וכ-40% מהפרטים ניצלו את הטבת המס בגין הפרשות העובד ובגין הפרשות המעביד לפנסיה, בהתאמה. כ-75% מהפרטים בעשירון השני ניצלו את הטבת המס בגין הפרשות המעביד לפיצויים. כשבוחנים את שיעור הפרטים מתוך כלל האוכלוסייה שנהנו מהטבות המס הפנסיוניות לעומת אלו שלא, ניתן לראות ש-56% מהפרטים נהנים מהטבת המס בגין הפרשות העובד לפנסיה, 52% נהנים מהטבת המס בגין הפרשות המעביד לפנסיה, ו-60% נהנים מההטבה בגין הפרשות המעביד לפיצויים. “היינו, עבור כמעט מחצית האוכלוסייה המרוכזת בעשירונים הנמוכים ביותר (כל העשירון הראשון וכמחצית מהעשירון השני) ואינה מגיעה לרף חבות מס על ההכנסה, הטבות המס הפנסיוניות ככלל אינן רלוונטיות ולא מנוצלות”, מציינים מלול, גביוס ויוסף.

בחוק, תקרות ההפרשה המזכה בהטבה מוגבלות באחוז הפרשה לפנסיה ושכר להפרשה: האחוז המקסימלי להפרשות העובד הוא 7% והשכר המקסימלי החודשי המזכה הוא 8,700 שקלים (בשנת 2018). כלומר, תקרת ההפרשה לצורך חישוב ההטבה היא $8,700 * 7\% = 609$ שקלים. לפיכך, הזיכוי המקסימלי החודשי שעובד יכול לקבל הוא $609 * 35\% = 213$ שקלים (כלומר, חיסכון של עד 213 שקלים בחודש מהמס לתשלום). כאמור, רק פרטים המחויבים במס נהנים מההטבה.

הטבת המס בדרך של “ניכוי” מתקבלת עבור הפרשות פנסיוניות המתבצעות על ידי העובד באופן עצמאי עבור שכר שאינו מבוטח על ידי המעסיק. ההטבה ניתנת באופן של הקטנת ההכנסה החייבת במס בגובה הסכום שהופרש, במקרה זה גובה ההטבה בגובה המס השולי. **הטבת המס בגין הפרשות המעביד לפנסיה** עבור העובד נחשבת עצמה כהטבה, שכן המעביד מפריש עבור העובד כספים לקופת גמל והעובד ייחנה מהכספים בעת היציאה לפנסיה. על הטבה בשווה כסף חלים כל המסים החלים על השכר הבסיסי. כלומר, הסכום שהמעביד מפריש לעובד חייב במס בהתאם למס השולי שחל על העובד.

הטבת המס הניתנת לעובד בגין הפרשות אלו מתקבלת כבר בשלב ההפקדה, כך שהכספים שהמעביד הפריש לא יחשבו כחלק מההכנסה ברוטו ולא יחויבו במס. באופן ספציפי, סכום ההפרשה המזכה בהטבה מוגבל באחוז הפרשה לפנסיה: האחוז המקסימלי להפרשות המעביד לפנסיה הוא 7.5%, וישנה תקרה לגובה ההפרשה המזכה לפי פעמיים וחצי השכר הממוצע במשק (היינו 24,765 שקלים במונחי 2018). כספים שהמעביד הפריש לפנסיה מעל ל-7.5%, או מעל לתקרה של 24,765 שקלים - הנמוך שבהם יחשב להכנסה חייבת במועד ההפקדה. התחשבות המס תידחה לשלב המשכיה וגם בשל זה יינתן פטור בכפוף לתקרות על משיכת הכספים.

הטבות המס בגין הפרשות המעביד לפיצויים נחשבת אף היא להטבה (כמו לגבי הפרשות המעביד לפנסיה) וכך היא חייבת במס. הטבת המס עבור הפרשות אלו מתקבלת אף היא כבר בשלב ההפקדה וקובעת שהכספים שהמעביד הפריש לפיצויים לא יחשבו לחלק מההכנסה ברוטו ולא יחויבו במס.

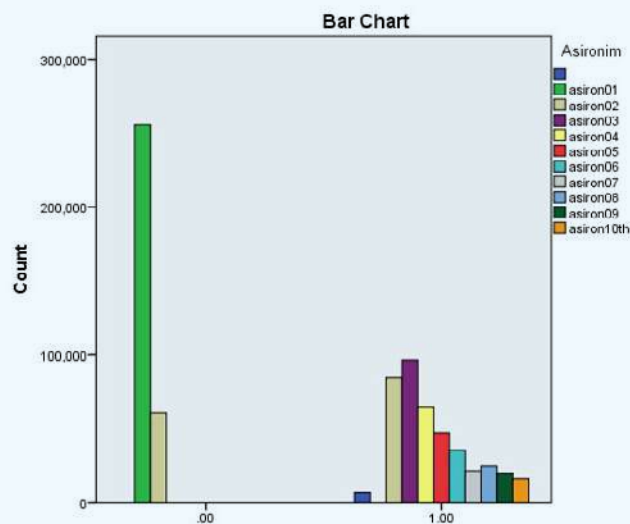
סכום ההפרשה המזכה בהטבה מוגבל באחוז הפרשה לפיצויים: האחוז המקסימלי להפרשות המעביד לפיצויים הוא 8.33% מההכנסה עד לתקרת הכנסה של 32,800 שקלים, כלומר ההפקדה המרבית לפיצויים היא: $32,800 * 8.33\% = 2,733$ שקלים (במונחי 2018). הכספים שהמעביד הפריש לפנסיה מעל לתקרה הנ"ל יחשבו להכנסה חייבת במועד ההפקדה. הגבלת ההפקדה החודשית לפיצויים החלה בשנת 2017. עד שנה זו המעסיק לא הוגבל בתקרת הפקדה לפיצויים. במחקר זה נבדקו נתוני ההכנסה לשנים 2008-2014 ומכיוון שבשנים אלו לא הוגבלה הפקדת המעסיק לפיצויים בתקרה, הטבת המס חושבה על פי סכום ההכנסה ללא תקרה.

ניצול הטבות המס הפנסיוניות לפי עשירוני הכנסה לשנת 2014						
עשירון הכנסה	סך הכל פרטים	הטבת מס בגין הפרשות העובד לפנסיה		הטבת מס בגין הפרשות המעביד לפנסיה		הטבת מס בגין הפרשות המעביד לפיצויים
		ניצלו	לא ניצלו	ניצלו	לא ניצלו	
1	262,774	-	262,774	-	262,774	6,949
2	145,248	82,025	63,223	57,973	87,275	109,938
3	96,666	96,666	-	96,666	-	96,666
4	64,224	64,224	-	64,224	-	64,224
5	46,981	46,981	-	46,981	-	46,981
6	35,407	35,407	-	35,407	-	35,407
7	21,459	21,459	-	21,459	-	21,459
8	24,504	24,504	-	24,504	-	24,504
9	19,565	19,565	-	19,565	-	19,565
10	16,091	16,091	-	16,091	-	16,091
סה"כ:	732,919	406,922	325,997	382,870	350,049	441,784
באחוזים:	100%	56%	44%	52%	48%	60%

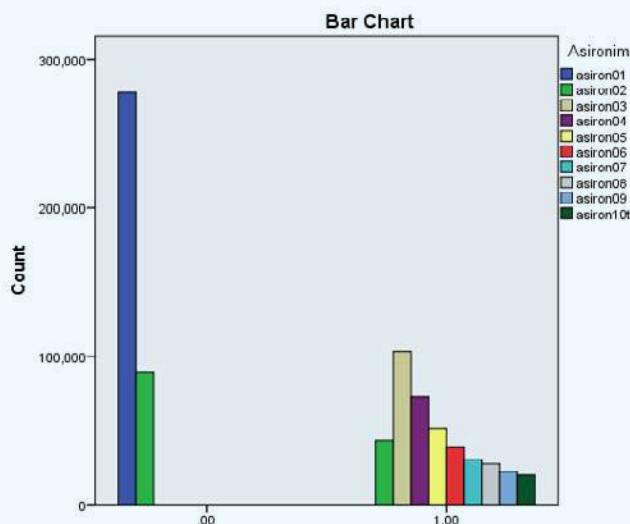
חלוקה לעשירונים לפי הכנסה חודשית ברוטו בשקלים							
	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
עשירון 1	4,111	4,071	3,975	3,473	3,269	3,087	4,838
עשירון 2	6,404	6,183	5,991	5,141	4,882	4,588	6,561
עשירון 3	8,674	8,528	7,984	6,930	6,561	6,179	8,258
עשירון 4	11,067	10,819	10,102	8,787	8,469	7,969	10,088
עשירון 5	13,861	13,430	12,466	11,057	10,625	10,017	12,178
עשירון 6	17,095	16,523	15,347	13,726	13,235	12,492	14,667
עשירון 7	20,938	20,336	18,882	16,981	16,436	15,581	17,666
עשירון 8	26,607	25,577	24,027	21,721	20,988	20,132	22,261
עשירון 9	36,093	35,059	33,664	29,627	28,968	27,800	30,647
עשירון 10	אין תקרה	אין תקרה	אין תקרה	אין תקרה	אין תקרה	אין תקרה	אין תקרה

הצירים שלהלן ממחישים את היקפי ניצול ההטבות בהשוואה להיקפי אי ניצול הטבות המס בגין הפרשות העובדים לפנסיה, בגין הפרשות המעסיקים לפנסיה ובגין הפרשות המעסיקים לפיצויים, בהתאמה. העמודות בצירים מייצגות את השכיחות באוכלוסייה של העשירונים השונים, כשהעמודות המופיעות בצד הימני של כל ציור משקפות את מספר הפרטים לפי עשירונים שניצלו את ההטבה ואלו שבצדו השמאלי משקפות את אלו שלא ניצלו את ההטבה.

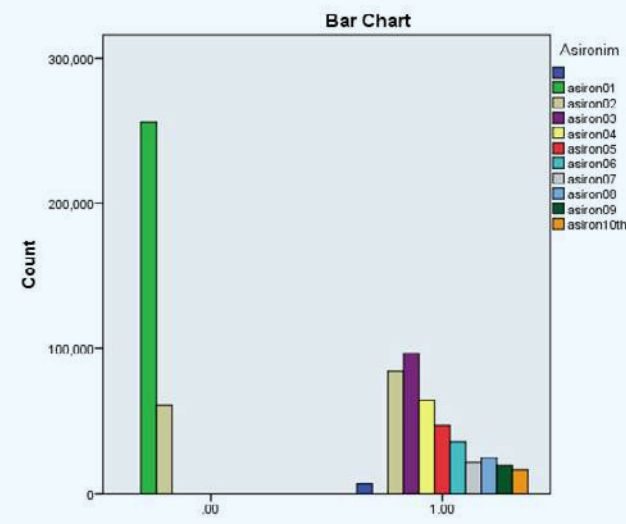
ניצול הטבת המס בגין הפרשות המעביד לפיצויים לפי עשירונים לשנת 2014

ניצול הטבת המס בגין הפרשות המעביד לפנסיה לפי עשירונים לשנת 2014

ניצול הטבת המס בגין הפרשות העובד לפנסיה בחלוקה לעשירונים לשנת 2014

ניצול הטבות המס הפנסיוניות בקרב גברים לעומת נשים בשנת 2014				
פאנל א': הטבת מס בגין הפקדות העובד לפנסיה				
נשים		גברים		
#	%	#	%	
195,539	54%	121,019	33%	לא ניצלו את הטבת המס
166,137	46%	250,224	67%	ניצלו את הטבת המס
361,676	100%	371,243	100%	סה"כ
פאנל ב': הטבת מס בגין הפקדות המעביד לפנסיה				
נשים		גברים		
#	%	#	%	
206,649	57%	134,105	36%	לא ניצלו את הטבת המס
155,027	43%	237,138	64%	ניצלו את הטבת המס
361,676	100%	371,243	100%	סה"כ
פאנל ג': הטבת מס בגין הפקדות המעביד לפיצויים				
נשים		גברים		
#	%	#	%	
182,492	50%	108,643	29%	לא ניצלו את הטבת המס
179,184	50%	262,600	71%	ניצלו את הטבת המס
361,676	100%	371,243	100%	סה"כ

מבחנים סטטיסטיים למובהקות הקשר בין ניצול כל אחת מהטבות המס ובין עשירונים ההכנסה מראים שהקשר החיובי שזוהה בין יכולת הניצול של הטבות המס הפנסיוניות השונות ובין רמת ההכנסה של הפרט הינו חזק ומובהק סטטיסטית.

בחינת ניצול הטבות המס על פי מגדר

שיעור הניצול של הטבת המס בגין הפקדות העובד לפנסיה הינו 67% בקרב גברים לעומת 46% בקרב נשים (פאנל א'). ממצא דומה התקבל עבור הטבת המס בגין הפקדות המעביד לפנסיה: 64% מהגברים במדגם ניצלו הטבה זו לעומת 43% בלבד מקרב הנשים (פאנל ב'). הפערים בין גברים ונשים מבחינת היקף ניצול הטבת המס מתבטאים גם ביחס להטבת המס הניתנת עבור הפרשות המעביד לפיצויים. פאנל ג' מראה שיעור ניצול של 71% בקרב גברים לעומת 50% מקרב הנשים. תוצאות אלו חושפות שמרבית הפרטים שאינם מנצלים את ההטבה הן נשים. תוצאות אלו מצביעות על קיום אינטגרציה הפוכה בניצול הטבות המס הפנסיוניות בקרב גברים ונשים.

"אמנם בהתאם לחוק יסודות התקציב, מנהל הכנסות המדינה אמון על המעקב אחר ההטבות ומפרסם סקירה רחבה של ההטבות הקיימות ותחזית לעלותן הנאמדת במסגרת דוח מנהל הכנסות המדינה, בכל שנה. אולם, שום גורם ממשלתי אינו מחויב לבצע בחינה תקופתית מעמיקה של אפקטיביות ההטבות, יעילותן ונחיצותן"

החוקרים מציינים כי מבחנים סטטיסטיים מראים שהקשר שזוהה בין יכולת הניצול של הטבות המס הפנסיוניות השונות ובין השיוך המגדרי של הפרט הינו חזק ומובהק סטטיסטית (ברמת מובהקות קטנה מ-1%). "קשר חיובי הינו עקבי עם הממצא שהיכולת ליהנות מהטבת המס עולה אם הפרט הוא זכר (ויורדת אם היא אישה). לאור העובדה ששכיחות הגברים והנשים במדגם שלנו דומה, הממצאים משקפים את פערי השכר במשק 'לטובת גברים'". הם מוסיפים כי "בדומה לבחינת הקשרים בין ניצול/אי ניצול הטבות המס ובין עשירוני הכנסה ושיוך מגדרי, נבחנו גם הקשרים עם לאום העובדים ועם איזור מגוריהם. הממצאים הראו כי לא קיים קשר מובהק בין ניצול ההטבה ללאום או נפת מגורים".

הצעת מנגנון חלופי לעידוד החסכון לפנסיה

"הממצאים המוצגים במחקר זה מצביעים על חוסר יעילות הטבות המס כמנגנון שמטרתו עידוד חסכון לפנסיה. בעוד שכל הפרטים צריכים ואף חייבים לחסוך לפנסיה, הטבות המס אינן ניתנות לכל הפרטים, אלא רק לאלו החייבים בתשלום מס", חוזרים ומדגישים מלול, גביס ויוסף. "כך, פרטים שאינם חייבים בתשלום מס הכנסה אינם מקבלים כל הטבה עבור ויתור על חלק מהכנסותיהם בהווה לטובת חיסכון לפנסיה לעתיד. זאת ועוד, דווקא הפרטים שזקוקים 'לכל שקל' לצורך מחיה בהווה בהיותם משתכרים ברמות הכנסה זעומות, אינם זוכים לכל הטבה במסגרת מנגנון הטבות המס הפנסיוני".

לאור כך, הם מציעים מנגנון הטבה חלופי שאינו תלוי בחבות המס של הפרט. לדבריהם, ההטבה המוצעת הינה רלוונטית לכל הפרטים, גם אלו שאינם חייבים במס הכנסה, אך חוסכים לפנסיה מכוח "חוק פנסיית חובה".

לפי התכנית המוצעת, פרטים החוסכים לפנסיה חודשית יזכו להטבה בצורת קופת חיסכון שתפתח בבנק או בחברת ביטוח לפי בחירת העובד. המדינה תפריש את הכספים בהתאם לסכום הזיכוי שהיה העובד זכאי לקבל אילו היה חייב במס. בהתאם לכך, כל אדם החוסך לפנסיה יזכה בהטבה עבור הסכומים המופרשים לפנסיה בצורת חיסכון פנסיוני ולא בצורת הטבת מס. "בשיטה זו, סך החיסכון לפנסיה לכלל האוכלוסייה צפוי להיות גדול יותר בהשוואה לשיטת הטבות המס הקיימת היום", הם מסבירים ומוסיפים: "עבור הפרטים שאינם זוכים להטבת מס, יופרשו הסכומים המתאימים על ידי המדינה. עבור הפרטים שזוכים כיום להטבת המס, סכומי ההטבה יופקדו בעבורם בקופת חיסכון פנסיונית. כך, במקום שההטבה תהיה נזילה בעבורם היום (החיסכון במס מגדיר את ההכנסה הפנויה) היא תישמר להם כחסכון לפנסיה".

הם מציינים כי ההטבה המוצעת הינה חלופה להטבות המס הניתנות כיום עבור הפקדות העובד לפנסיה ועבור הפקדות המעביד לפנסיה ולפיצויים. "במידה שלא מעוניינים להגדיל את העלות למדינה בהשוואה למצב כיום, אנו מציעים להפחית את תקרת ההכנסה המזכה, מהתקרה של 8,700 שקלים כיום לתקרה שתעמוד על גובה שכר המינימום שעומד כיום על 5,300 שקלים".

על פי ההצעה, ההטבה המקסימלית תהיה: $5,300 * 7\% * 35\% = 130$ לחודש מכיוון שהסכום שיתקבל לקופת החיסכון הפנסיוני מהמדינה הוא: 130 שקלים לחודש ו-1,560 שקלים לשנה. לפי חלופת מיסוי זאת, גברים יצברו $46 * 1,560 = 69,000$ שקלים (על פי חוק פנסיית חובה יש

להפריש לגברים מגיל 21 ועד היציאה לפנסיה בגיל 67) ונשים יצברו $42 * 1,560 = 65,520$ שקלים (על פי חוק פנסיית חובה יש להפריש לנשים מגיל 20 ועד היציאה לפנסיה בגיל 62).

"נדגיש שההטבה חושבה על פי סכומי ההפקדות ללא התחשבות בריבית בנקאית או רווחים משוק ההון, כך שסכום ההטבה בפועל צפוי להיות גבוה יותר. בגיל פרישה יינה העובד מפנסיה שנחסכה על ידי המדינה בתוספת לפנסיה התעסוקתית שנחסכה על ידי העובד והמעביד. כאמור, ההטבה הוצעה בתקרה של שכר המינימום כדי להבטיח הטבה זוהה ושיוונית לכלל האוכלוסייה וכן שמרבית הפרטים יזכו בהטבה במלואה".

עוד הם מדגישים כי החלופה המוצעת עשויה להיות יעילה יותר משיטת הטבות המס הניתנות כיום מסיבה נוספת - קיים קושי לפקח על הטבות מס הניתנות על ידי מדינה. "במובן זה ישראל אינה שונה ממדינות מפותחות אחרות בעולם. בעוד צד ההוצאה אמור להיבחן באופן דקדקני יחסית בכל שנה בהובלת אגף התקציבים במשרד האוצר כחלק מתהליך גיבוש תקציב המדינה, הטבות המס אינן חלק מן הבחינה המעמיקה ואינן מוגדרות תחת תחום האחריות של האגף. למעשה, לא ברור אם קיים גוף ייעודי האחראי לניהול הטבות המס. אמנם בהתאם לחוק יסודות התקציב, מנהל הכנסות המדינה אמון על המעקב אחר ההטבות ומפרסם סקירה רחבה של הטבות הקיימות ותחזית לעלותן הנאמדת במסגרת דוח מנהל הכנסות המדינה, בכל שנה. אולם, שום גורם ממשלתי אינו מחויב לבצע בחינה תקופתית מעמיקה של אפקטיביות ההטבות, יעילותן ונחיצותן".

מלול, גביס ויוסף מסכמים: "על בסיס ממצאי המחקר, אנו מסיקים כי מעבר מתכניות פנסיה מבוססות הטבות מוגדרות לתכניות מבוססות תרומות מוגדרות יוביל לשיפור הבסיס האקטוארי של מערכת הפנסיה. בהתאם לכך אנו מציעים מנגנון חלופי המבוסס על המרת הטבות המס בהפקדות של המדינה בקופות חסכון לפנסיה המיועדות לכך עבור כל העובדים. המנגנון המוצע לא יפגע בתקציב המדינה מצד אחד, ויטיב באופן שוויוני עם כל רוברי האוכלוסייה מהצד האחר".

"בדומה לבחינת הקשרים בין ניצול/אי ניצול הטבות המס ובין עשירוני הכנסה ושיוך מגדרי, נבחנו גם הקשרים עם לאום העובדים ועם איזור מגוריהם. הממצאים הראו כי לא קיים קשר מובהק בין ניצול ההטבה ללאום או נפת מגורים"